

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, De Plerisque Functionibus, & Obligationibus, ad Parochias, Parochos & Parochianos attinentibus

Engel, Ludwig

Salisburgi

§. 1. Quid sit Vsura, ac quo jure prohibita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40922

tione Ecclesiasticæ sepulturæ, & cautionis ab usurarijs de restituendis usuris in articulo mortis per Parochos exigendæ, *juxt. c. 2. de usur. in 6. superius in p. 4. c. 3. sub n. 20.* insinuatum est, placuit proinde etiam hanc Manuali Parochorum superaddere.

§. I.

Quid sit Usura, ac quo Jure prohibita?

SUMMARI A.

1. *Usura quid?*
  2. *Usura propriè tantum in mutuo committitur, si pro eo aliquid temporale pretio æstimabile exigatur.*
  3. *Usura quidem requirit pactum, sed id aliquando est implicitum.*
  4. *Usuræ quædam licite, seu compensatoria lucri cessantis, aut damni emergentis.*
  5. *Usuræ jure divino, naturali, & humano prohibite.*
  6. *Qua ratione Deus concesserit Judæis fasus cum gentibus exercere.*
  7. *Explicantur alij textus Scripturæ.*
  8. *Cur Usuræ etiam jure naturali prohibite.*
  9. *Sub nomine mutui potest aliquando latere alius contractus licitus.*
  10. *Usuræ non possunt aliquâ lege permitti.*
  11. *Peccant graviter contra Justitiam, qui Judæis vel aliis exercitium usurarum concedunt.*
  12. *An peccet debitor solvendo usuras?*
- U** *Usura apud Latinos usum vel potiùs & magis accommodè ad sensum hujus loci fruis*
Etiam

Etum & utilitatem ex usu rei provenientem significat, veluti Cicero in Verrem: Cur pyratibus, ait, lucis usuram dedistis? Et idem de senectute: Terra inquit, nunquam sine usura reddit, quod accepit. Verum ad præsentem materiam varias usurae descriptiones, & definitiones adferunt interpretes, ex quibus omnibus sequentem colligo & definio, usuram esse, quicquid ex mutuo temporale, & pretio aestimabile per pactum lucri causa sorti seu debito principali accedit. consideremus singulas huius definitionis particulas.

Dico I. Ex mutuo: nam usura proprie tantum in contractu mutui communiter per textum & DD. communiter in c. 1. 14. q. 3, sicuti & sententia Christi paulò post citanda de solo mutuo loquitur. Est enim mutuum ex sua natura contractus gratuitus, ubi regulariter sufficit, pecuniam mutuo acceptam sine alio additamento mutuanti reddere. In alijs verò contractibus, ut in emptione, venditione, permutatione, locatione & similibus, potest quidem committi dolus vel iniquitas habens annexam obligationem restitutionis, ut si res carius justo pretio, ut vitiosa vendatur &c. sed non usura proprie dicta, adeoque nec ibi poenae specialiter contra usurarios latae locum habent, nisi quatenus aliquando palliatum mutuum continent, prout ista omnia in hoc, & sequenti §. magis declarabimus.

Dico II. Temporale; si enim paciscaris cum mutuuario, ut præter restitutionem pecuniae mutuae teneatur tibi conferre beneficium Eccle-

fiasticum, vel dare rem aliam spiritualem aut sacram, potius *simonia* quam *usura* commissa dicitur.

Dico III. *Pretio estimabile*, unde quamvis de Jure Civili usura proprie in pecunia numerata consistere videatur. *l. eos. 26. §. 1. Et passim C. de usuris. Panorm. ad rub. hujus tituli n. 4.* de Jure tamen Canonico (quod circa usuras tanquam in materia peccati & conscientiae praevalet juri Civili) usura censetur, licet res aliae, quam pecunia ultra sortem à mutuuario exigantur, ut v. g. certam quantitatem frumenti solvat, & certas operas praestet, ut adionem quam contra mutuante[m] habet, remittat &c. *cap. 2. Et 3. causa 14. q. 3.*

Notanter autem loquor, si talia ultra capitale mutuatum exigantur, nam si, quod aliquando fieri solet operario vel opifici volenti à te mutuare pecuniam, eandem tribuas cum pacto, ut is nullam quidem pecuniam restituat, sed pro ea operas praestet, vel opus aliquod conficiat, non erit usura, sed contractus licitus, atque idem, ac si operatio mercedem anticipato dedisset, dummodò operæ praestitæ non plaris aestimentur, quam pecunia numerata.

3 Dico IV. *Per pactum*: id est, ut mutuarius ex obligatione contracta teneatur aliquid ultra sortem principalem mutuanti solvere, quare secus est, si mutuarius propria sponte ex mera liberalitate vel gratitudine mutuanti aliquid tribuat, prout in simili de simonia dicitur, non esse

esse simoniam, si pro re (spirituali absque præcedenti pacto aliquid liberaliter oblatum accipiat. si enim mutuarius posset cuicumque alteri res suas donare, cum quilibet rei suæ moderator sit & arbiter, *l. in re mandata C. mandati* sanè mutans qui ei mutuando beneficium præstat, non debet esse deterioris conditionis, ut minus pro beneficio liberè oblatum accipere nequeat, cum naturalis ratio hominibus obligationem *antidoralem*, seu reciprocae gratitudinis ergò benefactores imponat.

Interim tamen quia *antidoralis* obligatio ordinariè tantum moralem honestatem, non juris vinculum, aut actionem vel exactiorem inducit, neque obligat ad certam & determinatum gratitudinis actum in specie, sed ad aliquam gratitudinem in genere, idè non auderem à peccato usuræ, saltem *mentalis* excusare illos, qui liberalitatem & gratitudinem non tam expectant, quàm extorquent, & indigentibus hominibus non aliter mutant pecunias, quàm sub spe promissionis, & etiam exactiorem largæ remunerationis. Id quod satis probat textus *in c. consuluit. 10. X. de usuris.* ubi Pontifex usurarium judicat illum, qui (utimur verbis ejusdem cap.) *non aliàs mutuo traditurus è proposito mutuanam pecuniam credit, ut licet omni conventionione cessante plus tamen sorte recipiat.* Sunt tamen nonnulli qui cum *Les. de justitia & jure l. 2. c. 20 n. 34. & 56.* hunc textum exponant de eo calu, quando non sub ratione gratitudinis,

dinis, sed sub ratione justitiæ & obligationis civilis aliquid ultra sortem exigitur: hæc tamen interpretatio non videtur textui generaliter & sine tali distinctione loquenti satis convenire, nam obligatio civilis & justitiæ, cum ex ipso contractu mutui, utpote gratuiti, esse nequeat necessariò ex conventionem & pacto accedente, esse deberet, Pontifex autem supponit omnem conventionem, quæ obligationem civilem inducat, abesse, & in eo magis se fundat, quòd mutuans non velit aliter mutuare, quàm ut aliquid ultra mutuatam pecuniam quocunque deinde titulo vel colore sive justitiæ, sive gratitudinis, à mutuatario recipiat. Idque confirmatur *ex c. 2. vers. alij & c. 3. vers. si quis causa* 4. q. 3. ubi SS. PP. *donativa & munuscula* (intellige, non liberà sponte oblata, sed exacta) à debitoribus recipientes usurarios reputant; *munuscula* autem & *donativa* utique rationem justitiæ non habent, sed remunerationis.

Ratio autem fundamentalis mihi videtur, quòd usura principaliter prohibita sit, ob gravamen indigentium, qui spe recipiendæ pecuniæ cum suo detrimento quælibet pacta etiam facilè ineunt. Est verò etiam gravamen indigentium, si sciant, se pecunias aliter obtinere non posse, quàm si liberaliter donent mutuanti non sine damno suarum facultatum, tales proinde donationes in effectu parùm differunt à pactis propriè usurarijs, quia utrinque lucrum ex mutuo est, non voluntate libera da-

tum;

tum, sed necessitate recipiendæ pecuniæ extortum. Quare cum dicimus usutam tantum ex pacto esse, ita explicari debet, ut sit ex pacto vel etiam ex tali actu, qui pacto saltem tacito æqui valeat. atque hanc nostram sententiam docet Syll verbo *usura. §. 1. n. 1. & 2. Cov. variarum resolut. libro 1. c. ult. n. 4. & Navar. in commentario de usuris notabili. 10.*

Dico denique, *lucris causa*; & quidem hoc lucrum debet esse ex mutuo tanquam fructus pecuniæ mutuatæ, non verò ex alia causa prorsus à mutuo separata,

Ideo non erit usurarius censendus Dominus vel Parochus, qui colono vel parochiano mutuo dat frumentum pro semine, aut pecunias pro emendis rebus ad culturam agri necessarijs ea conditione, ut tanto diligentius, & sine diminutione pensionem annuam pro locato prædio rustico, aut decimas persolvat; quia istæ pensiones & decimæ debentur ex alia causa quam ex mutuo, scilicet ex contractu locationis & jure parochiali.

Item neque ille lucrum capit, sed suum consequitur, adeoque & ab usura immunis est, qui debitori novum mutuum præstat, eo pacto, ut id una cum vetere debito tanto citius sibi restitatur, *Henric. Canis. de usuris. c. 1. n. 6. arg. c. 1. in fine de usur.*

Prætereà aliquando à mutuatario aliquid exigipotest ultra sortem per modum *interesse*, & *compensationis*, quando scilicet sua interest, pecuniam

cuniam

cuniam non dari mutuo. Unde DD. communiter & rectè usuras dividunt, quòd aliæ sint merè *lucratoriae*, & propterea illicitæ; aliæ verò *compensatoriae*, & licitæ. Atque hoc interesse creditoris ob quod fit compensatio, rursus duplex constituunt: Unum quod vocant *interesse lucri cessantis*, & alterum, *interesse damni emergentis*. Interesse *lucri cessantis* dicitur, quando creditor ex pecunia potuisset alibi honestum lucrum sperare, ut si eandem mercaturam emendis prædijs, aut redditibus annuis applicasset &c. & nihilominus neglecto illo lucro in gratiam amici mutuum dederit, quo casu non iniquè aliquid ultra sortem petit creditor, ne officium suum, & beneficium alteri præstitum sibi damnosum sit. *L. sed si quis. 7. ff. quemadmodum testam. aper.* Quamvis autem And. Gail. *lib. 2. observ. 6. n. 2.* ex praxi Camerae Imperialis non videatur admittere *interesse lucri cessantis*, nisi in mercatore solito negotiari: communis tamen opinio est in contrarium, teste Canisio dicto *c. 1. n. 8. Navar. in Man. Confess. c. 18. n. 211.* nam eadem æquitatis ratio; quæ facit, ut mercator æstimare possit carentiam lucri, etiam in alijs hominibus militat, dummodo quantitas *interesse* hujus arbitrio boni viri æstimetur, & consideretur, lucrum speratum potuisse varijs ex causis & accidentibus incertum fuisse.

Interesse *damni emergentis* appellatur, quando creditor propterea aliquid exigit à debitore, quòd

quòd ob mutuatam pecuniam ipse non tantùm lucro caruerit, sed insuper damnum aliquod in rebus suis passus sit, ut quia ob defectum pecuniae domus non restaurata corrui; vel quia mutuavit frumentum, & cùm id suo tempore non redderetur, creditor interea coactus fuit alibi cariore pretio frumentum emere &c. Ubi sanè debitor gravari non debet, ut creditorem indemnem seruet, ne alteri per alterum iniqua conditio inferatur. *l. non debet. ff. de R. l. & beneficium creditoris sibi ipsi damnosum sit. De utroque hoc interesse lucri cessantis & damni emergentis, textus est expressus in l. 3. §. ultimo De eo, quod certo loco. l. unica C. de sententijs. quæ pro eo quod interest &c. Utrum autem interesse lucri cessantis, & damni emergentis in pactum deduci possit, aut peti, etiam si debitor in mora non fuerit, & nunquam pro solutione interpellatus, in §. sequenti dicemus, ubi sæpius de hac materia mentio incidet.*

Post explicatam usuræ definitionem restat, ut videamus quo jure usuræ prohibitæ sint. Et in primis contra Carol. Molinæum in tractatu de commercijs. 7. §. II. pro certo tenendum est, usuras etiam juxta moderationem Juris Civilis exercere, esse peccatum, ita ut qui contrarium pertinaciter asserere ausus fuerit, in eum, tanquam hæreticum, animaduerti debeat, juxta constitutionem Concilij Viennensis. *in clementina unica §. sanè h. tit.*

Etenim ex communi DD. sententia usuræ §
non

non tantum jure humano ecclesiastico, sed etiam divino & naturali prohibita sunt: prout id expressè affirmat Pontifex in c. 4. h. t. ubi dicit: quòd *usuras utriusque testamenti pagina detestetur &c.*

Quod igitur attinet ad Testamentum Vetus, habetur, *Deuter. 23. c. non sceneraberis fratri tuo* (id est, qui ejusdem fidei est, sicut Apostoli omnes Christianos appellarunt fratres, *Actorum 1. & 6. c.* & sæpius alibi) *ad usuram pecuniam nec fruges, nec quamlibet aliam rem.* Item *Ezechielis c. 18.* dicitur, *qui ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit, hic iustus est, & vita vivet.* Denique in *Psal. 14.* legitur, *eum habitaturum in tabernaculo Domini, qui ingreditur sine macula, operatur iustitiam, loquitur veritatem, & pecuniam suam non dedit ad usuram.* In Novo Testamento *Lucæ 6. c.* ait Christus, *benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes,* hoc est, nihil ultra, quàm dedistis, lucri causa recipientes.

- 6 Verum contra istos Scripturæ textus aliqua argumenta opponuntur, quæ breviter referemus & resolvemus. Primò in illo loco *Deuter. 23.* dictum est, *non sceneraberis fratri tuo, sed alieno*, ergo videtur consequens, usuras non esse malum intrinsecè, & jure naturæ prohibitum, aliàs Judæis à Deo non fuisset concessum usuras erga alienos sive gentiles exercere. Sicut extra bellum, & sine causa, non licet occidere gentilem & infidelem, cum occisio inno-
- cen-

centis intrinsecè & jure naturæ mala sit. & Duplicem adferri hujus objectionis solutionem, prima est, quòd Judæis olim concessum fuerit usuras exercere cum gentilibus ad vitandum majus malum, ne scilicet cum suis fratribus & Judæis id facerent: Sicut ex D. Tho. refert Canis. dicto c. 1. n. 22. Aliquando enim inter duo mala, quorum utrumque evitari nequit, tolerari potest minus malum ad vitandum majus. Non quidem approbando, sed dissimulando minus. Altera solutio, quæ magis mihi placet, est, quòd Deus Dominus universi omnes gentilium facultates, & terras tradiderit in potestatem Judæorum, proinde cum illas facultates potuissent gentibus per arma & bellum auferre, potuerunt etiam per usuras, sicut *Exod. 12. c.* eisdem Judæis concessum fuit, ut Ægyptios spoliarent vasis argenteis & aureis ac vestibus sibi commodatis. Quam interpretationem etiam probat D. Ambros: relatus in c. ultimo. causa 14. q. 4. Cui jure inquit, inferuntur arma, huic jure indicuntur usura, sine gladio se de hoste ulciscitur, qui fuerit usurarius exactor inimici. Est tamen advertendum, quòd hoc sensu & casu *usura* sumatur in generaliori significatione pro quolibet usu vel lucro, non in specie quatenus est pactum illicitum & malum intrinsecè; nam tunc *usura* peccatum est, quando ex sola causa mutui aliquid ultra fortem accipitur; secus verò, si ex alia causa à mutui separata, ut jure belli teste D. Amb. in d. c. ult. & multò magis jure do-

do.

dominij jam prius sibi à Deo addicti. Quem admodum etiam diximus, esse *usuras compensatorias*, in quibus ex causa *lucris cessantis vel damni emergentis* aliquid ultra sortem exigitur, quæ *usura* quidem dicuntur, sed *peccaminose* non intelliguntur.

7 II. Opponitur alius locus apud Lucam 19. c. ubi Dominus reprehendit servum, quòd pecuniam suam *non dederit ad usuram*. R. Per hanc parabolam Christum non approbare *usuras*, sed tantum referre factum hominum, eosque *commonere*, ut cum in istis *lucris terrenis & perituris* solliciti sint, multò magis debeant esse solliciti in fructu *bonorum operum*, & *lucro vitæ æternæ*. Sicut etiam de villico defraudante Dominum suum similis parabola apud eundem *Luca 16. c.* habetur.

III. Videtur, quòd ille textus *Luca 6. c. mutuum date, nihil inde sperantes*; sic accipiendus tantum de *consilio*, non autem de *præcepto* Evangelico. Quia *date mutuum* non est de *præcepto*, sed de *consilio & charitate*. R. Priorem partem hujus textus videlicet *mutuum dare* non esse quidem de *præcepto*, esse tamen partem alteram: *nihil inde sperantes*. Quod debet colligi ex textibus veteris Testamenti prohibentibus *usuras*, quos supra allegavimus. Nam Christus non venit *solvere legem, sed adimplere*, *Matth. 5. c.* Similis textus habetur *Psal. 75. Vovete, & reddite Domino Deo vestro*, ubi prius verbum, *vovete*, non est *præcepti*, sed *posterioris*

sterius reddite. juxta illud Deuter. 23. Si nolueris vovere, absque peccato eris, quod autem semel egressum est de labijs tuis observabis, & facies; si cui promisisti Domino Deo tuo &c.

Quòd autem Jure naturæ, sive naturali ratione usura illicita sit, probat Covar. resolut. l. 3. c. 1. & cum eo communiter DD. hoc argumento, vel enim creditor capit licitum ex mutuo pro ipsa sorte, vel pro usu ejus? sed neutro modo citra iniquitatem potest lucrum capere. Non enim pro ipsa sorte, quia justitia commutativa, quæ in contractibus observatur, desiderat æqualitatem, & non permittit, ut pars contrahens plus reddere teneatur, quàm accipit. Ita in permutatione vel emptione pro equo valente in summo pretio centum florenos non potest accipi alius equus, vel quantitas pecuniaria centum imperialium. Similiter ergò & in mutuo pro centum florenis mutuo datis non licet accipere plus quàm centum florenos. Sed neque pro usu sortis lucrum peti potest, quia usus vel utilitas cujuslibet rei pertinet ad dominum, mutuarius autem efficitur dominus rei mutuatae (mutuum enim inde nomen accepit, quod ex meo tuum fiat. l. 2. ff. si certum petatur.) ergò ad mutuatarium & non ad mutuantem usus pertinet. Et cum mutuum tantum in pecunia, vino, frumento & similibus rebus usu consumptibilibus consistat, usus eius à dominio separari non potest, L. hoc Senatusconsulto. in fine. ff. de usufructu earum rer. quæ usu consumuntur.

MAN. PAROCH.

T t

sum.

sum. Hinc est, quòd in contractu locationis si v. g. alteri per annum locem ædes meas, vel agrum meum magis quàm in mutuo aliquid peti possit ultra restitutionem domus vel agri, quia in hoc contractu locator manet dominus, & consequenter utilitas ex re sua à conductore percepta ad ipsum respicere debet. Præterea locatio est rerum talium, quæ permanentes usum & utilitatem adferunt, pecunia autem ex sua natura sterilis est, eiusque usus in exponendo seu abusu consistit. Quod & Aristoteles divina lege destitutus solo lumine naturæ agnovit, dum 1. *polit. c. 7.* ait: *Maximè præter naturam esse hunc acquirendi modum, ut in fœnore nummus nummum pariat.*

Si verò alicui istæ rationes nimis subtiles videantur, is apprehendat aliam, quam tradit Corasius *lib. 3. Miscell. c. 21. n. 7.* quòd uturæ ideò naturali æquitate inspecta illicitæ sint, cum absorbeant egentium fortunas, dum hi in necessitate constituti pecuniis à fœneratoribus sub quacunque lege acceptis tandem ad summam inopiam redigantur, nova semper debita contrahentes. Item quòd iniquum sit, actum charitatis & societatis humanæ, qui in mutui datione consistit, ad proprium lucrum & alterius damnum convertere. Unde si quis objecerit contra priores rationes, creditorem saltem aliqua ratione comparari posse dominium retinenti, sicut *qui actionem ad rem repetendam habet, rem in suis bonis habere videtur.* l.

ur. l. qui actionem. 15. ff. de R. 1. l. id apud se. 143. ff. de V. S. l. rem in bonis. 52. de acquir. rer. dom. Item quòd contractus ex conventionem partium etiam contra vel præter ordinariam suam naturam legem accipiant, *c. contractus. de R. 1. in 6. l. contractus. 23. ff. eod. tit.* sanè difficilis erit responsio, nisi juxta hanc posteriorem rationem dicamus, allegatas Juris regulas non procedere, si exinde proximus contra æquitatem & Christianam charitatem damnificetur; ita enim leges ex bono & æquo interpretari oportet, ut sint conformes illi generali Juris præcepto, *alterum non ledere. §. 3. l. de l. §. 1. l. placuit. C. de judic.*

Non relevat creditorem si dicat, se debere interim carere pecuniâ cum periculo, ne fortassis debitor planè depauperetur, & nunquam restituat, atque idè se non iniquè aliquid ultra sortem petere. Nam cum sit in arbitrio creditoris, an velit mutuare, nec ne, sola carentia pecuniæ quæ ex ipsius voluntate processit, non est justus titulus ad aliquid amplius exigendum, nisi sit conjuncta cum interesse *lucris cessantis vel damni emergentis*. Periculum verò amittendæ sortis aliquando quidem facit Jus, ut rectè aliquid præter sortem petatur, sicut in §. sequenti dicemus, sed id tunc demùm: si per pignora aut fidejussores non possit creditori satis cautum esse: debet quoq; cogitare, etiam retentam domi pecuniam non fuisse extra omniæ interitus periculum.

9 Deinde etiam hic obiter notari potest, si quis à te roget mutuam non causa necessitatis suæ, sed utilitatis quærendæ, volens honestam negotiationem instituere, prædia emere, & lucrum ac fructus ex hac pecunia quærere, poteris cum eo tale pactum facere, ut is præter pecuniam acceptam teneatur tibi aliquam partem lucri restituere & communicare, talis namque contractus in effectu est species societatis, contractus de Jure gentium liciti, in qua alter pecuniam, alter operam confert, §. 2. *Instit. de societate*. Imò sicut in multis contractibus *mutui* nomen non habentibus, cum gravamine tamen proximi initis, potest latere implicitum mutuum & usura, per ea, quæ tradentur in §. seq. ita, cum contrariorum eadem sit ratio, sub nomine *mutui*, præsertim à plebeis, & Jurium ignaris prolato, ubi proximi potius augmentum, quam damnum quæritur, potest subesse implicitus alius contractus societatis, emptionis, census &c. ut inferius ad fin. cap. dicemus.

10 Cæterum cum usura Jure divino & naturali prohibita sit, non potest ullo modo fieri licita, nec dispensatione Pontificis, qui non dispensat contra Jus divinum & naturale, c. *super eo. h. tit.* nec consuetudine, quia Jus divinum & naturale sunt immutabilia, §. *sed naturalia. Inst. de I. N. G. & C.* & diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed augmentat: ac multitudo peccantium non parit peccato
patro-

patrocinium. *cap. ult. de consuetudine*: nec favore piarum causarum, videlicet ob utilitatem Ecclesiae, pauperum, vel redemptionem captivorum, *dicto c. 4. h. t. c. 1. & seq. causa. 14. q. 5. Immolantis enim ex iniquo oblatio est maculata, & dona iniquorum non probat Altissimus. Eccles. 34.* nec denique ex legibus & statutis Principum ac Dominorum saecularium, quia nec ipsi in materia peccati aliquid contra Jus divinum statuere possunt, *Clementina unica. h. t.*

Unde quamvis leges Civiles permiserint usuras personis illustribus, & negotiatoribus cum quadam moderatione, ut scilicet maximae usurae essent *duodecim pro centum*, idque solum in *favore nautico*, ubi periculum erat mutuantis; communes vero usurae *octo, sex* vel etiam *quatuor pro centum*, sicut ex *l. eos. C. de usuris.* interpretatur *Less. l. 2. c. 20. n. 33.* has tamen leges non excusare a peccato (nisi quatenus interesse *lucris cessantis, vel damni emergentis, aut* iusta ratio periculi concurrat) contra *Carolus Molinæum* loco supra citato communiter sentiunt Catholici DD.

Sed iidem DD. concedunt, ad vitandum majus malum valere legem, quae certum modum usuris statuat, non quod exinde usurae licitae reddantur, sed ne usurarij sub alio praetextu *lucris cessantis, damni emergentis, aut periculi,* nimium a debitoribus extorqueant. Prout hodie in Imperio passim usitatum est, *ut 5. pro 100.*

exigantur, quare qui secundum talem moderationem usuras exegerit, in foro externo, quantum ad poenas non censebitur usurarius, eo quod praesumatur, has usuras non esse mere lucratorias, sed compensatorias lucri cessantis vel damni emergentis, cum quilibet ex 100. facile annuatim possit s. lucrari, si pecuniam emendis praedijs aut alteri honesto negotio applicet.

Interim tamen, si pecunia revera apud mutuantem fuisset otiosa, & *nihil sua intersit*, eam mutuo dari, volunt plerique, talem in foro interno seu conscientia (ubi non ex praesumptione, sed ex veritate proceditur) haud esse immunem ab usura, praesertim si debitor necessitatis causa non lucri & utilitatis, sicut paulo superius diximus, pecuniam mutuam acceperit, videatur Henr. Canis. *de usuris. c. 1. n. 9.* ubi ex verbis Recessus Deputatorum Imperij Spirae celebrati Anno 1600. & a Rudolpho II. confirmati, demonstrat, Jure Imperii s. pro 100. tantum ex praesumptione *lucri cessantis* vel *damni emergentis* permitti.

II Præterea in *c. 1. h. t. in 6.* graviter, & sub censuris prohibet Pontifex, ne Christiani, praesertim Ecclesiastici, in suis terris alienigenas exercentes usuras habitare permittant: & mortaliter adversus Justitiae legem peccare Magistratus, ait Paul. Laym. *in Theol. morali. lib. 3. tractat. 4. c. 6. sub n. 4.* qui Judæis aut aliis, usurarum licentiam dant cum obligatione seu pacto magni tributi solvendi, ex hoc enim

enim cooperantur peccato usurarum, & inde fit, ut ad solvendum istud tributum Judæi vel alii usurarii usuras augere & pauperes magis opprimere cogantur.

Demum pro coronide hujus §. etiam in- 12
quirendum est, an non tantum creditor peccet exigendo usuras, sed etiam debitor eas promittendo? Negativa satis evincitur *exc. debitores*, 6. X. de *jurejuranda*, ubi dicitur, quod debitor, qui sub juramento promisit, solvere usuras, teneatur, hoc juramentum servare, quamvis potest a authoritate Magistratus creditor compelli debeat, ut usuras restituat. Unde subsumitur, obligatio, cui accedens juramentum validum est, & servandum, non est peccaminosa, quia juramentum cum peccato & contra bonos mores non est obligatorium juxta regulam 48. *juris. in 6.* sed huic obligationi, qua debitor promittit solvere usuras, potest accedere juramentum validum, & servandum, ergo &c. Et quidem quod debitor non peccet peccato usuræ, res per se clara est, neque enim ipse lucrum ex mutui quarit cum alterius gravamine, sed ipsemet gravatur, & alteri in re sua lucrum concedit. Tota verò difficultas est, an non peccet debitor tanquam complex & consentiens peccato creditoris? Nam si debitor usuras non promitteret, creditor exigere non posset, Apostolus verò *ad Rom. I. c. in fine* consentientes peccato æquiparat peccatum facientibus. Nihilominus dici potest, illum consensum

sum esse peccatum, qui non tam ex necessitate, quàm ex complacentia peccati procedit, vel qui est causa peccati in altero. At debitum promittens usuras nec habet complacentiam in peccato usurarum, vellet enim mutuum gratis accipere; nec movet creditorem ad usuras exercendas, cum is aliàs ita constitutus supponatur, ut sine uluris credere pecuniam nolit, sed necessitate magis accipiendæ pecuniæ consentit, veluti si latroni exigenti pecunias promittat, utique per hoc non dicitur peccaminosè in peccatum latrocinii consentire.

§. II.

De specialibus quibusdam Pactis an sint usuraria?

S U M M A R I A.

1. *An oporteat interesse in pactum deducere?*
2. *Propter periculum aliquando potest aliquid exigi ultra sortem.*
3. *Explicatur c. naviganti. de usuris.*
4. *Montes pietatis an usurarij?*
5. *Disputatio de pacto antichrysijs.*
6. *Pactum de retrovendendo an lititum.*
7. *Olla fortuna excusatur ab usura & ab iniquitate, non tamen expedit Reipul.*
8. *Venditor ob dilatam solutionem an possit pretium augere.*
9. *Sitne licitum emere chyrographa debitorum pro minori pecunia.*
10. *Examinatur prolixè contractus censualis.*